

До спеціалізованої вченої ради К
35.052.23
у Національному університеті
«Львівська політехніка»
м. Львів, вул. Князя Романа 1/3

ВІДГУК

офіційного опонента - кандидата юридичних наук Скреклі Лесі Іванівни, - на дисертацію Дунаса Михайла Омеляновича «Кримінологічні заходи запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Вивчення поданих М.О. Дунасом матеріалів дисертації та автореферату, а також ознайомлення з його публікаціями, дає підстави стверджувати, що автором було проведено правовий аналіз теми, актуальної в теоретичному та практично-прикладному плані, сформульовано висновки і пропозиції, що виносяться на захист.

Оцінюючи дисертацію в цілому, можна констатувати, що автор досягнув поставлених перед собою цілей, роботу виконав на належному науковому та методологічному рівні. Такий загальний висновок підтверджується за основними критеріями, за якими оцінюються такі наукові роботи.

Актуальність теми дослідження. Серед актуальних проблем сьогодення однією з важливих і складних для суспільства є проблема протидії злочинності у сфері господарської діяльності. Власне переважна частина злочинів у цій сфері вчиняються саме службовими особами, які працюють на підприємствах, в установах та організаціях різних форм власності. Протидія злочинам, які вчиняють службові особи, є важливою проблемою в процесі становлення України як демократичної і правової держави. Шкода, яку заподіюють такими діяннями, полягає не лише у матеріальних втратах, а й у порушенні законних прав та інтересів людей, їх зневірі у діяльності державних органів, насамперед правоохоронних і судових, підриві престижу і авторитету цих структур.

В умовах інтеграції України до Європейського Союзу дедалі актуальніше питання необхідності створення чіткої системи запобігання злочинності у сфері господарської діяльності. Саме запобігання протиправної поведінки є дієвим шляхом боротьби з зазначеними злочинами. Тому одним із ключових завдань держави на сучасному етапі є формування адекватних правових та

організаційних механізмів протидії злочинності, яка руйнує систему захисту національних інтересів та охорони законних прав і свобод громадян.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дослідження видаються достатньо обґрунтованими. В роботі комплексно досліджується широкий спектр проблем, пов'язаних із кримінологічними заходами запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами. Теоретичну основу дисертації становить значна кількість джерел (279 найменувань, розташованих на 28 сторінках), серед них: монографії, колективні праці, збірники статей, наукові статті, нормативно-правові акти, судова практика.

Мета дисертаційного дослідження полягає у науковому обґрунтуванні теоретичних положень і пропозицій щодо здійснення кримінологічних заходів запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації були поставлені такі основні **задачі**: з'ясувати стан наукової розробленості проблеми злочинів у сфері господарської діяльності та заходів їх запобігання; визначити сучасний стан і тенденції злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами; розглянути кримінологічну характеристику службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності; визначити детермінанти, що впливають на вчинення злочинів службовими особами у сфері господарської діяльності; дослідити правову основу для обґрунтування необхідності доповнення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами; розкрити роль інформаційно-аналітичного забезпечення підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами; проаналізувати загально-профілактичні заходи правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами; визначити індивідуально-профілактичні заходи правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами.

Об'єкт і предмет дослідження визначені правильно, а саме: *об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з вчиненням службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності, а предмет дослідження – кримінологічні заходи запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами.*

Дисертант застосував належним чином визначену ним методологічну базу наукового пошуку. **Методи дослідження** обрано з урахуванням поставленої мети й задач, об'єкта та предмета дослідження. У своїй більшості вони є цілком прийнятними і дозволяють провести науковий пошук обраного дослідження на відповідному рівні. Завдяки цьому автор обґрунтував низку нових ідей, що розглядаються вперше, а також визначив положення, які в роботі набули подальшого розвитку або удосконалені.

Емпіричною базою дослідження є статистичні й аналітичні дані ГПУ, ДЗЕ НПУ за 2013–2019 рр. щодо злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. У дисертації сформульовано низку нових положень і висновків, які мають вагомe значення для теорії кримінології і юридичної практики. До найбільш суттєвих з них належать такі: *вперше*: виокремлено сучасні тенденції злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами, а саме: наявність корупції у господарській сфері; високий рівень латентності зазначених злочинів; особливості функціонування тіньового сектора у зазначеній сфері тощо; запропоновано перелік основних чинників, які впливають на вибір способу і схем вчинення та приховання службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності; запропоновано доповнення до КУпАП, Законів України «Про Національну поліцію», «Про банки і банківську діяльність» та ін. з метою удосконалення правового забезпечення діяльності підрозділів правоохоронних органів щодо запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами.

Частину положень автором було удосконалено або вони дістали подальшого розвитку. Зокрема, *вдосконалено*: учення про службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності; елементи індивідуально-профілактичних заходів, здійснювані підрозділами правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами. *Дістали подальший розвиток*: знання про основні детермінанти, що обумовлюють вчинення злочинів у сфері господарської діяльності службовими особами (соціально-економічні, політико-ідеологічні, правові, соціально-психологічні, організаційно-управлінські та детермінанти, пов'язані з недоліками правоохоронної і правозастосовної діяльності); підходи до формування загально-профілактичних заходів, здійснювані підрозділами правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами; пропозиції про необхідність прийняття Закону України «Про протидію злочинам у сфері господарської

діяльності», що дасть змогу підрозділам правоохоронних органів підвищити ефективність діяльності щодо запобігання злочинам у сфері господарської діяльності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані: *у науково-дослідній роботі* – як підґрунтя для подальших розробок науково-обґрунтованих положень і рекомендацій щодо запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами; *у правотворчій діяльності* – для комплексного вдосконалення законодавства у сфері захисту господарської діяльності від злочинних посягань (Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закони України «Про Національну поліцію», «Про банки і банківську діяльність» та ін.); *у правозастосовній сфері* – для підвищення ефективності використання кримінологічних заходів підрозділами правоохоронних органів щодо запобігання вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності; *у навчальному процесі* – під час підготовки підручників і посібників, викладання навчальної дисципліни «Кримінологія» та спецкурсів присвячених запобіганню злочинам у сфері господарської діяльності.

Повнота викладення матеріалів дисертаційного дослідження.

Дисертація складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 220 сторінок, із яких 167 - основного тексту, 28 - список використаних джерел (279 найменувань), два додатки розміщені на трьох сторінках.

Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують в тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, до кінця не розробленими в науці і перспективними для дослідження.

Свої думки, висновки та пропозиції дисертант підтверджує науковою дискусією, критичним аналізом поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців тощо. Відтак, можна стверджувати, що висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, мають достатній рівень достовірності й обґрунтованості.

Науковий інтерес становлять, насамперед, ті положення праці дисертанта, в яких:

- дисертант обґрунтовано й послідовно доводить необхідність удосконалення елементів індивідуально-профілактичних заходів, здійснюваних підрозділами правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами. До таких,

зокрема, пропонує віднести: офіційне попередження; поставлення на профілактичний облік службових осіб, від яких можна очікувати вчинення злочину; профілактичний контроль за службовими особами з метою вчасного виявлення злочинного наміру; документування господарських злочинів на стадії готування або незакінченого замаху тощо (стор.19-20);

- на сторінці 71 автор робить цілком слушний висновок, що висока латентність вчинення злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами зумовлена різними чинниками: діяльність пов'язана зі здійсненням операцій, які мають чітко виражений характер фінансово-господарської діяльності; адміністративний вплив службових осіб на підлеглих, які причетні до правопорушень у бюджетній сфері; застосування службовими особами корупційних зв'язків та заходів заховання злочину та ін.;

- вартими уваги є пропозиції автора удосконалити нормативно-правове регулювання сфери господарської діяльності, а саме процесу: реєстрації суб'єкту господарювання; спрощення видачі та позбавлення ліценції на окремі види господарської діяльності; оподаткування суб'єктів господарської діяльності; інвестиційної діяльності зазначеної галузі; приватизації господарських об'єктів; використання корисних копалин та енергетичних ресурсів; соціального захисту громадян та охорони праці (стор. 160);

- необхідно вказати на слушність підходу автора, котрий виявляється в класифікації групи детермінантів, які впливають на вчинення злочинів у сфері господарської діяльності службовими особами, а саме: соціально-економічні, політико-ідеологічні, правові, соціально-психологічні, організаційно-управлінські та детермінанти, пов'язані з недоліками правоохоронної і правозастосовної діяльності (стор. 187).

Публікації та апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження викладено в дев'яти публікаціях, зокрема: п'яти статтях (із них чотири – у фахових наукових виданнях України та одна – у періодичному виданні іншої держави) та чотирьох тезах виступів на науково-практичних заходах.

Основні положення дисертації викладено на чотирьох науково-практичних заходах: міжнародна науково-практична конференція «Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Запоріжжя, 23-24 червня 2017 р.), міжнародна науково-практична конференція «Стан та перспективи розвитку юридичної науки» (м. Дніпро, 1-2 вересня 2017 р.), міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри» (м. Суми, 25-26 квітня 2018 р.), міжнародна науково-практична конференція «Рівень

ефективності та необхідність впливу юридичної науки на нормотворчу діяльність та юридичну практику» (м. Харків, 1–2 лютого 2019 р.).

Загалом позитивно оцінюючи виконану дисертантом роботу, водночас вважаю за необхідне звернути увагу на той факт, що певні теоретичні позиції, висновки і твердження, викладені у дисертації, не є безспірними, а тому потребують додаткової аргументації. Як видається, все це може слугувати підґрунтям для наукової дискусії під час захисту поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук дисертації.

1. На стор. 55 та 84 дисертаційного дослідження автор зазначає про узагальнення і аналіз судово-слідчої практики та вивчення ним кримінальних проваджень по аналізованій категорії справ. Однак із представленої роботи не вбачається, в який спосіб узагальнювалися результати вивчення судової практики, оскільки у додатках до роботи вони відсутні.

2. У цілому відзначаю позитивний аспект дисертації, який стосується аналізу індивідуально-профілактичних заходів підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами. Адже М.О. Дунас не обмежився цитуванням проаналізованих наукових позицій, а здійснив їх аналіз. Це дозволило визначити класифікацію форм індивідуальної профілактики злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами, з'ясувати засоби профілактичного впливу та його мету. Проте окремим твердженням автора бракує точності. На с.180 дисертант зазначає, що із оперативно-розшукових заходів найбільш активно можуть застосовуватись: розвідування (при виявленні осіб, які становлять оперативний інтерес); опитування громадян (при безпосередньому збиранні інформації, що становить інтерес); спостереження (при виявленні зв'язків осіб); огляд фінансових та договірних документів. Втім дисертант не пояснює, яким чином ці оперативно-розшукові заходи можуть запобігти вчиненню службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності, якщо вони проводяться таємно та спрямовані на виявлення злочину, а відтак - притягнення винного до кримінальної відповідальності.

3. У дисертації, зокрема у новизні та загальних висновках, здобувач запропонував ряд змін і доповнень у законодавчі акти, що стосуються запобігання злочинам в Україні. Поряд з цим, не зробив це у виді окремого додатку до цієї роботи та пояснювальної записки до нього, що значно підвищило б рівень їх репрезентабельності та теоретичної і практичної значущості. Більш того, якби автор направив ці пропозиції у відповідний Комітет Верховної Ради України, а також використав у практичній діяльності

та в освітньому процесі, то це б чітко визначило практичне значення отриманих під час даного дослідження результатів.

4. Позитивним було б вивчення зарубіжного досвіду запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами, що є важливим з огляду на усталену в науці практику застосування порівняльно-правового (компаративістського) методу пізнання.

Разом із тим, слід відзначити, що характер наведених міркувань щодо окремих фрагментів роботи не виключає можливості спростування аргументів опонента під час прилюдного захисту та в цілому не знижує наукової цінності представленого на захист дослідження.

Представлений автореферат дисертації М.О. Дунаса у повному обсязі відображає концептуальні висновки і науково-практичні рекомендації, які обґрунтовуються здобувачем у самій дисертації.

Таким чином, можна зробити висновок: дисертація за актуальністю обраної теми, ступенем обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в ній, їх достовірністю і новизною, повнотою їх викладу в опублікованих працях повністю відповідає вимогам, що пред'являються до кандидатських дисертацій згідно з п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.

Виходячи з цього, вважаю, що дисертація Дунаса Михайла Омеляновича «Кримінологічні заходи запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами», є завершеною та самостійною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу, а її автор на основі прилюдного захисту заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 - кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

доцент кафедри теорії держави і права

Львівського торговельно-економічного університету

кандидат юридичних наук

Л.І. Скрекля

